

Archeologisch onderzoek Poort van Wormer, gemeente Wormerland

Quickscan

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 135

Definitief

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever: Woonmij Zaanstad

Grontmij Nederland bv
Assen, 1 juli 2005

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek Poort van Wormer, gemeente Wormerland

Grontmij Archeologische Rapporten 135

Projectnummer : DR182570

Documentnummer : DR182570

Revisie : 0

Datum : 1 juli 2005

Auteur(s) : mevr. drs. P. Fijma

e-mail adres : paula.fijma@grontmij.nl

Gecontroleerd : mevr. drs. M. Hopman

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd : dhr. ing. J. Knol

Paraaf goedgekeurd :

Administratieve gegevens

Datum opdrachtver-
strekking : 31 maart 2005

Opdrachtgever : Woonmij Zaanstad

Uitvoerder : Grontmij Nederland bv
Mevr. drs. P. Fijma

Bevoegd gezag : Gemeente Wormerland

Locatie : gemeente : Wormerland

plaats : Wormer

toponiem : Poort van Wormer

RD coördinaten : centrum x 115.000
hoekpunten (X/Y) y 501.500

kaartblad : 19 West

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Aanleiding.....	5
1.3	Werkwijze	5
2	Resultaten Quicksan	6
2.1	Huidige situatie	6
2.2	Toekomstige situatie	6
2.3	Historische situatie.....	6
2.4	Geologie en geomorfologie.....	7
2.5	Bodem.....	7
2.6	Bekende archeologische waarden	8
2.6.1	Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS).....	8
2.6.2	Archeologische Monumentenkaart (AMK).....	8
2.6.3	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)	8
2.6.4	Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland (CHW)	8
2.7	Archeologische verwachting.....	9
3	Conclusie en aanbevelingen	10

Bijlage 1 Locatie plangebied

Bijlage 2 Literatuur

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Woonmij heeft aan Grontmij Nederland bv opdracht gegeven tot het uitvoeren van een archeologische Quicksan ten behoeve de toekomstige woningbouwlocatie Poort van Wormer te Wormer. Het plangebied is circa 6,2 hectare groot. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1.

Doel van de Quicksan is de archeologische waarden van het gebied in kaart te brengen door het raadplegen van eenvoudig toegankelijke bronnen. Hierdoor wordt een eerste indruk verkregen van de archeologische waarde van het gebied. Op basis van de bevindingen wordt een advies gegeven over eventueel aanvullend onderzoek. In dit rapport zal worden ingegaan op de te nemen stappen en de daarbij behorende procedure. Tevens wordt ingegaan op de kansen die eventueel aanwezige archeologische waarden bieden voor de ontwikkeling van het gebied.

1.2 Aanleiding

De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de bestemmingsplanwijziging voor het plangebied. Men is voornemens om in het plangebied een woningbouwlocatie te realiseren. Tijdens de aanleg hiervan worden werkzaamheden uitgevoerd die de bodem en daarmee eventueel aanwezige archeologische resten verstoren of vernietigen.

1.3 Werkwijze

Ten behoeve van de Quicksan is onder andere aandacht besteed aan de geologische/ geomorfologische alsmede bodemkundige aspecten van het plangebied en zijn archeologische gegevens geïnventariseerd. Tijdens de Quicksan zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- Beschrijven van de voorgenomen ingreep, inclusief de daarbij gevolgde werkwijze, en de gevolgen daarvan voor de archeologische waarden.
- Het bestuderen van bodem-, (indien aanwezig) geologische-, geomorfologische, hoogtelijnen-, topografische- en historische kaarten.
- Het inventariseren van archeologische gegevens in het Archeologisch Informatie Systeem ARCHIS. Tevens wordt aandacht geschonken aan de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van Noord-Holland.
- Het raadplegen van literatuur.

2 Resultaten Quickscan

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt aan de noordwestzijde van Wormer, op de overgang van de bebouwing naar een open landschap. Aan de noord en oostzijde van het terrein wordt het gebied begrensd door de Noordweg en aan de zuidzijde door de Knollendammerstraat (zie bijlage 1).

Het noordelijke gedeelte van het plangebied is in gebruik als bouwmaterialenhandel. Aan de zuidkant bevindt zich de Knollendammerstraat die via een woonwagenkamp doorloopt in zuidelijke richting. In deze westzijde ligt verder een verenigingsgebouw. Het overige gedeelte van het plangebied wordt ingenomen door groen.

Aangezien grote gedeeltes van het plangebied bebouwd zijn, is de bodem waarschijnlijk in grote delen van het plangebied verstoord tijdens de aanleg hiervan. Bodemverstoring heeft tot gevolg dat de eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd kunnen zijn.

2.2 Toekomstige situatie

Binnen het plangebied, zullen circa 350 woningen gerealiseerd worden. De toekomstige woningbouwlocatie De Poort van Wormer ligt in het westelijke gedeelte van de bebouwde kom van Wormer. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van circa 7,9 hectare en kan worden onderverdeeld in twee gebieden. In het noordwestelijke gedeelte is de bodem vervuild. Er wordt hier een leeflaag aangebracht variërend van 0,5 tot 1,5 m dikte en er wordt geheid. In dit gedeelte van het plangebied zal niet worden gegraven. In het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied wordt wel gegraven ten behoeve van de toekomstige woningbouw. Graaf- en heiwerkzaamheden hebben als gevolg dat de bodem en daarmee eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord.

De geplande grondwerkzaamheden die bij de realisering van een woningbouwlocatie kunnen worden uitgevoerd en die de eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigen, bestaan uit:

- bodemverbetering;
- dempen of graven van waterlopen of waterpartijen;
- aan te leggen infrastructuur en de daartoe benodigde ingrepen zowel onder als bovengronds;
- verlagen van de grondwaterstand;
- aanleggen van beplanting.

2.3 Historische situatie

Op een historische kaart van 1857 (Geudeke & Balk, 1990) is te zien dat Wormer in deze periode bestaat uit een dorp met lintbebouwing. Het meest

westelijke gedeelte van Womer, waar nu het plangebied is gesitueerd, is nog niet bebouwd. Het is in deze periode in gebruik als grasland. De percelen zijn relatief klein en smal en worden omgeven door sloten.

2.4 Geologie en geomorfologie

De afzettingen die in het plangebied aan de oppervlakte voorkomen kunnen vooral worden ingedeeld bij het Hollandveen. Het begin van de veenvorming is van gebied tot gebied heel verschillend. Rond de Romeinse Tijd was geheel Noord-Nederland waarschijnlijk bedekt met veen.

Tabel 1: indeling van het Kwartair

chronostratigrafie		jaren geleden
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum 3.000-Heden
		Subboreaal 5.000-3.000
		Atlanticum 8.000-5.000
		Boreaal 9.000-8.000
		Preboreaal 10.000-9.000
	Pleistoceen	Laat 130.000-10.000
		<i>Weichselien (ijstijd)</i> 120.000-10.000
		Midden 800.000-130.000
		<i>Saalien (ijstijd)</i> 200.000-130.000
		Vroeg 2.400.000-800.000

Op de Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000, blad 19 Alkmaar, is het plangebied niet gekarteerd vanwege de bebouwing. In de directe omgeving van het plangebied worden de eenheden 2M46 en 1M46 aangegeven. Dit zijn ontgonnen veenvlaktes al dan niet bedekt met klei en/of zand. Er kan van worden uitgegaan dat het plangebied in één van de veenvlaktes ligt.

2.5 Bodem

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000, blad 19 West Alkmaar, wordt aangegeven dat de bodem in het plangebied niet is gekarteerd. In de directe omgeving van het plangebied komen koopveengronden voor bestaande uit veenmosveen (hVs), met zavel of klei ondieper dan 1,2 m (hV_k) of bestaande uit bagger, verslagen veen, gytja of andere veensoorten (hV_d).

De veraarde bovenlaag van deze gronden is ontstaan door de verwerking en omzetting van organische stof in de bovenste laag van het veenpakket. In de bovengrond komt ook veel klei voor, maar deze is secundair en niet het gevolg van overslibbing.

Op de Bodemkaart van Nederland staan grondwatertrappen aangegeven. Grondwatertrappen geven een klassenindeling weer van de verschillende grondwaterstanden naar diepte en de seizoensvariatie in de grondwaterstanden. De trappen worden ingedeeld op een schaal van I tot VII (van respectievelijk nat tot extreem droog).

Het is bekend dat archeologische, organische resten bij een hoge grondwaterstand over het algemeen goed geconserveerd blijven. In zand blijven organische resten bij uitzondering bewaard. Daarnaast was een gunstige grondwaterhuishouding in het verleden een belangrijke voorwaarde bij een vestigings-

locatie. In de omgeving van het plangebied wordt grondwatertrap II (GHG <40 cm, GLG 50-80 cm) aangegeven. Mogelijke archeologische, organische resten zullen derhalve goed bewaard zijn gebleven. Vanwege de hoge grondwaterstand is de potentie als vestigingslocatie vermoedelijk altijd laag geweest.

2.6 Bekende archeologische waarden

2.6.1 Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

In het archeologisch informatiesysteem ARCHIS staan alle bekende archeologische waarnemingen geregistreerd. In de directe omgeving van het plangebied is één waarneming geregistreerd (waarnemingsnummer 43079). De betreffende vondst is circa 300 m ten zuidoosten aangetroffen. Het betreft een fragment Pingsdorf-aardewerk dat wordt gedateerd in de Late Middeleeuwen.

2.6.2 Archeologische Monumentenkaart (AMK)

De AMK is een digitaal bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland dat door de ROB in samenwerking met de betreffende provincie is opgesteld. Op de kaart staan terreinen met archeologische status aangegeven. De kaart baseert zich op gegevens uit ARCHIS. Statustoekenning vindt plaats nadat het terrein is getoetst aan een aantal door de ROB gehanteerde criteria (o.a. kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde). Volgens de AMK is er in en in de directe omgeving van het plangebied één AMK-terrein geregistreerd.

Het AMK-terrein betreft monumentnummer 14664, een terrein van hoge archeologische waarde. Het gaat om de historische kern van Wormerveer die aan de westzijde van de Zaan ligt. De begrenzing van deze kern is bepaald op grond van de historische kaart uit 1849-1859. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

2.6.3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)

De archeologische verwachtingskaart IKAW geeft een gebiedsindeling in vier categorieën weer op basis van de verwachting van archeologische vondsten (gebieden met een zeer lage, lage, middelhoge, dan wel hoge archeologische verwachting). De kaart is voornamelijk gebaseerd op bodemtypen. Volgens de IKAW heeft het plangebied een lage verwachtingswaarde. Gebieden met een lage verwachtingswaarde worden vooral aangetroffen het veengebied (zoals in het plangebied), in gebieden met jonge mariene of fluviatiele afzettingen en in komgebieden in het rivierengebied.

2.6.4 Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland (CHW)

Om de ruimtelijke inrichters van goede informatie te voorzien is de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland gemaakt. Deze kaart geeft inzicht in de archeologische-, historisch-stedenbouwkundige- en de historisch-geografische waarden. De archeologische gegevens op de kaart zijn gebaseerd op de geactualiseerde versie van de Archeologische Monumentenkaart (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek). De historisch-geografische gegevens zijn, in opdracht van de provincie, aangeleverd door bureau Landview. De gegevens over de historische bouwkunde zijn deels af-

komstig van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en deels van bureau Monumenten en Archeologie van de provincie. De waardering van objecten en structuren op de kaart is verdeeld in drie categorieën, te weten: van waarde, van hoge waarde en van zeer hoge waarde. Deze waarderingen zijn vastgesteld aan de hand van een uitgebreide lijst van criteria.

In de omgeving van het plangebied, ten westen van de Zaan, ligt een terrein van hoge waarde (WAT 868A). Het betreft hetzelfde terrein als monumentnummer 14664.

2.7 Archeologische verwachting

Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat de kans op de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied zeer klein is. De afzettingen die in het plangebied voorkomen, zijn afgezet vanaf de Romeinse Tijd. Het betreft veen. Bewoningsresten worden daarop niet of nauwelijks aangetroffen, omdat het veen te nat was voor bewoning. In de directe omgeving is slechts één vondst bekend die gedateerd wordt in de Late Middeleeuwen. Verder is een groot deel van de bodem in het plangebied waarschijnlijk verstoord als gevolg van de aanleg van woningen en gebouwen. Bodemverstoring heeft tot gevolg dat de eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord of vernietigd.

3 Conclusie en aanbevelingen

Op basis van de resultaten van de Quicksan worden in het plangebied geen archeologische resten verwacht. Hiermee lijkt het plangebied vrij van beperkingen ten aanzien van graafwerkzaamheden.

Hoewel er geen beperkingen zijn ten aanzien van graafwerkzaamheden, willen wij u erop attenderen dat het onderzoek is gebaseerd op een Quicksan. Indien tijdens de uitvoering onverhoopt archeologische resten worden aangetroffen, dient direct contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag.

Bijlage 1

Locatie plangebied

Begrenzing plangebied

**Archeologisch Onderzoek
De Poort van Wormer**

Locatie plangebied
Opdrachtgever: Woonmij Zaanstad
Schaal: 1 : 2.500
Bron: GBKN

projectnummer: DR 182570	
versie 1	datum: 11-04-05
getekend MO	gecontroleerd PF

Bijlage 2

Literatuur

Bijlage 2

Literatuur

Geudeke, P.W. & L. Balk, 1990. Grote historische atlas van Nederland 1:50.000. Deel 1: West-Nederland 1839-1859. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Stiboka, 1983. Geomorfologische Kaart van Nederland, blad 19 Oost Alkmaar. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Stiboka, 1987. Bodemkaart van Nederland schaal 1 : 50 000, blad 19 Oost Alkmaar. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Website Provincie Noord-Holland. Cultuurhistorische Waardenkaart. <http://chw.noord-holland.nl/>